



Whitepaper metadata overheidsinformatie

Februari 2024
Versie: 1.0



Rijksprogramma
Duurzaam
Digitale
Informatiehuishouding

Versiebeheer

001 15 augustus2023	Werkgroep metadata RDDI werkversie
002 nov 2023	Werkgroep metadata RDDI geactualiseerde werkversie
003 30 november 2023	ter review werkgroep metadata overheidsinformatie
004 6 december 2023	Conceptversie voor SB
1.0 februari 2024	Definitieve versie

Beschrijving van het vraagstuk

1.1 Introductie

Metadata is een essentieel onderdeel van de informatiehuishouding van de Nederlandse overheid. Overheidsinformatie dient voorzien te zijn van metadata gedurende de hele levensloop: vanaf de creatie (het 'aanmaken') tot na de overdracht naar het archief. De informatie dient immers duurzaam toegankelijk te zijn. Het is belangrijk dat over die metadata goede afspraken worden gemaakt. Immers, de Nederlandse overheid bestaat uit vele organisaties die in toenemende mate samenwerken. Bovendien is de hoeveelheid informatie enorm toegenomen door de digitalisering. Vanuit de wetgeving worden kaders gegeven en eisen gesteld aan metadata; denk bijvoorbeeld aan de Wet open overheid (Woo), de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Archiefwet (Aw). Daarnaast zijn er ook standaarden voor metadata, zowel internationaal als nationaal.

Tijdens de 'verkenning metadata overheidsinformatie' (RDDI, juli 2023; in het vervolg genoemd: 'de verkenning') eerder dit jaar is vastgesteld dat er verschillende standaarden zijn en dat:

- behoefte is aan actualisatie, onder andere aanpassing aan het huidige wettelijk kader;
- de standaarden niet in alle behoeften voor gebruik voorzien;
- er behoefte is aan een overzicht van alle standaarden en hoe ze zich tot elkaar verhouden.

Het eigenaarschap voor het stelsel van metadatastandaarden, een essentieel onderdeel van de informatiehuishouding van de overheid, is nog nergens belegd. Het inrichten van de juiste, overheidsbrede 'governance' hiervoor is een aandachtspunt.

Deze whitepaper bevat een voorstel voor het oppakken van de werkzaamheden om te komen tot een beter, overheidsbreed, 'stelsel van metadatastandaarden'.

1.2 Een stelsel van metadata standaarden

Binnen de Nederlandse overheid worden diverse standaarden gebruikt voor het vastleggen en uitwisselen van metadata. Er zijn Nederlandse standaarden zoals MDTO¹, maar ook internationale zoals Dublin Core².

Voor het gebruik van metadata binnen de overheid is in 2009 de Richtlijn Metadata Overheidsinformatie (RMO) gepubliceerd. Deze RMO is onvoldoende actief beheerd

¹ Metagegevens voor duurzaam toegankelijke overheidsinformatie, beheerd door het Nationaal Archief; <https://www.nationaalarchief.nl/archiveren/mdto>

² <https://www.dublincore.org/>

en inmiddels verouderd, mede door het ontstaan van nieuwe standaarden en veranderingen in het wettelijk kader.

De RMO is daarom aan een actualisatie of 'herijking' toe. Uit de verkenning komt voort dat deze herijking tenminste de volgende aspecten betreft:

- de herijkte RMO dient ervoor te zorgen dat te allen tijde een actueel overzicht bestaat van de metadatastandaarden die relevant zijn voor de Nederlandse overheid, en waarbij inzichtelijk is:
 - welke standaarden dat zijn en welke metagegevens het betreft (o.b.v. NEN-ISO 23081 en het wettelijk kader);
 - hoe deze standaarden zich tot elkaar verhouden (het 'verbindende verhaal');
 - waarvoor ze worden toegepast (functie, doel, maatschappelijke waarde);
 - welke afspraken en inrichtingsprincipes daarbij gelden.
- de herijkte RMO dient een meer dynamisch karakter te hebben dan de huidige statische PDF documenten, zodat deze meer releasematig kan worden beheerd;
- bij deze herijking dienen ontwikkelingen in het wettelijk kader meegenomen te worden, waaronder: NEN-ISO 23081 (aanbevelingen uit de verkenning) en nog uit te voeren analyses van onder andere de Wet Digitale Overheid (Wdo), de Wet hergebruik overheidsinformatie (Who), de Wet Open Overheid (Woo) en Archiefwet (Aw);
- bij de aanpassing van de RMO dienen alle stakeholders de mogelijkheid te krijgen om aan te haken; de tijdens de verkenning uitgevoerde uitvraag over het gebruik van standaarden voor metadata zal breder moeten worden uitgezet, bij voorkeur ook onder de leden van de Manifestgroep en grote gemeenten en diverse toonaangevende samenwerkingsverbanden;
- er dient duidelijkheid te zijn over het beheer en de financiering van en de verantwoordelijkheid voor de RMO.

Het in het eerste punt benoemde overzicht wordt ook wel het 'paraplumodel' genoemd of het 'stelsel van metadata standaarden'.

Over de fysieke vorm waarin dit stelsel wordt gepubliceerd zijn nog geen knopen doorgehakt. Maar het ligt voor de hand dat het op www.NORAonline.nl wordt gepubliceerd, als onderdeel van de bestaande Nationale afspraken over het ontwerp (architectuur) van de overheidsdienstverlening, waar alle standaarden, ook die voor metadata, zijn gepubliceerd en -zo goed en kwaad als het gaat- in samenhang worden beheerd door het (Bureau) Forum Standaardisatie³.

1.3 Recente ontwikkelingen

Sinds het verschijnen van de eerder genoemde 'verkenning metadata overheidsinformatie' is al veel werk verzet. De belangrijkste ontwikkelingen van de afgelopen tijd zijn:

- de acties die werden voorgesteld naar aanleiding van het bemiddelingsoverleg tussen het Nationaal Archief en de werkgroep metadata Rijksoverheid zijn tijdens twee heidagen verder opgepakt;

³ Zie [Standaarden en/of Standaarden metadatamanagement](#)

- er is een routekaart opgesteld met daarop concrete acties voor het komende jaar om gezamenlijk met de mede-overheden het vervolgproces op te pakken;
- het CIO-beraad heeft ingestemd met het voorstel van de werkgroep om MDTO ook voor het Rijk te omarmen, TMR in te trekken en de acties uit de routekaart uit te voeren; op 5 december heeft de ICBR dit bekrachtigd;
- er zijn twee overleggen geweest over de governance van het stelsel van metadatastandaarden, waarin onder meer is gesproken over eigenaarschap van het stelsel en wat het betekent om een regie te voeren op een stelsel van metadatastandaarden;
- bij het overleg over metadatastandaarden, zowel wat betreft governance als wat betreft inhoud, zijn de mede overheden (gemeenten, waterschappen en provincies) inmiddels betrokken. Daarmee is de werkgroep metadata Rijksoverheid nadrukkelijk een overheidsbrede werkgroep geworden.

1.4 Beoogd doel

De werkgroep metadata overheidsinformatie adviseert toe te werken naar één gezamenlijke (oplossings-onafhankelijke) visie en werkwijze wat betreft het stelsel van metadatastandaarden voor de Nederlandse overheid. Het doel is een duidelijk beeld te scheppen van het geheel aan metadata standaarden dat binnen de Nederlandse overheid gebruikt wordt. Dat is een essentieel onderdeel van de herijking van de Richtlijn Metadata Overheidsinformatie (RMO).

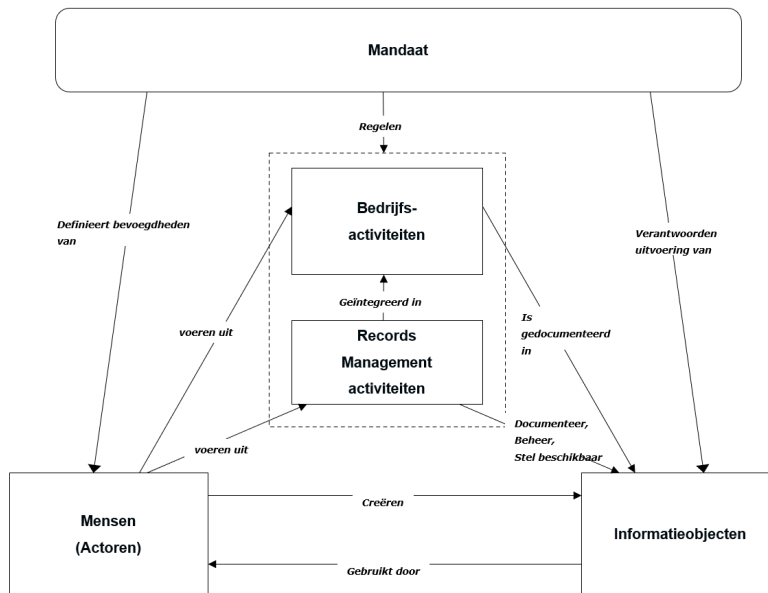
Een duidelijk beeld van alle metadata standaarden en hun samenhang is nodig, omdat alle overheidsorganisaties:

- in transitie zijn van fysieke, papieren dossiers naar digitale dossiers met deels geautomatiseerde creatie van metadata;
- 24 x 7 digitale en plaats onafhankelijke toegang moeten bieden tot die dossiers.

Alle overheidsorganisaties hebben houvast aan een eenduidige visie en werkwijze voor het gebruik van metadata standaarden. Dat is ook van groot belang voor de programma's en projecten die worden uitgevoerd om wijzigingen door te voeren in de informatiehuishouding van die organisaties, zoals Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI⁴), Open op Orde (OoO) en Federatief Data Stelsel (FDS).

Daarbij worden relevante ontwikkelingen zoals aanpassingen in de onderliggende NEN-ISO standaarden, vernieuwde archiefwetgeving, de Wet open overheid (Woo), maar ook bredere ontwikkelingen zoals data- of informatiegedreven werken meegenomen.

⁴ Zie [PLOOI | Platform Open Overheidsinformatie | Voor overheden | KOOP Kennis- en exploitatiecentrum officiële overheidspublicaties \(koopoverheid.nl\)](#)



Figuur 1 Het 5-entiteitenmodel van NEN-ISO 23081

Daarnaast zitten er gaten in het huidige stelsel. De internationale standaard NEN-ISO 23081 kent een zogenaamd 5-entiteitenmodel. Zo is bijvoorbeeld MDTO een standaard voor uitwisseling en overbrenging van duurzaam toegankelijke informatieobjecten. Voor onder andere metadata zoals over actoren, mandaten, bedrijfsprocessen en -activiteiten zijn geen standaarden afgesproken binnen de overheid. In de routekaart is het uitwerken daarvan als “bouwblokken” opgenomen op de inhoudelijke lijn.

Na het schetsen van het grotere geheel in de RMO is het zaak de bouwblokken verder uit te werken en na te gaan welke standaarden kunnen worden (her)gebruikt.

Zo wordt een geactualiseerd fundament gelegd voor metadatering binnen de Nederlandse overheid.

1.5 Betrokken partijen en krachtenveld

Deze whitepaper is geïnitieerd door de werkgroep metadata van het Rijksprogramma voor Duurzame Digitale Informatiehuishouding (RDDI). Daarin zijn diverse Rijksorganisaties betrokken waaronder het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, het Nationaal Archief (kenniscentrum wat betreft metadata en beheerder van de MDTO standaard), CIO Rijk, Rijkswaterstaat en het Ministerie van Justitie en Veiligheid. Sinds medio 2023 zijn bij deze werkgroep ook vertegenwoordigers van VNG, waterschappen en provincies aangeschoven om tot een overheidsbrede werkgroep te komen.

De ICT Uitvoeringsorganisatie (ICTU) is op verzoek van RDDI, in opdracht van CIO Rijk, gevraagd ondersteuning te verlenen en heeft daarom bijgedragen aan de discussies in de Werkgroep en de uitvoering van zowel de eerdere verkenning als deze whitepaper.

Oplossingsrichting

In het voorliggende vraagstuk is een onderscheid te maken tussen individuele standaarden voor metadata (zoals MDTO en Dublin Core) en een stelsel van standaarden voor metadata. Op beide niveaus is het van belang dat afspraken gemaakt worden en dat de governance en het beheer is geregeld.

Die afspraken zijn er nog niet, of slechts informeel. Er is geen eigenaar en geen beheerder voor dit stelsel. Er vindt dus ook geen sturing op plaats.

Doorgaan op de huidige manier – het decentraal sturen op afzonderlijke standaarden – zal niet leiden tot het beoogde doel om te komen tot één gezamenlijke visie en werkwijze wat betreft metadata voor de Nederlandse overheid. Er is dus een overall aanpak nodig.

In dit hoofdstuk wordt een concrete aanpak voorgesteld. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een aantal hulpmiddelen:

- het Beheer- en Ontwikkelmodel Open Standaarden (BOMOS);
- voorbeelden voor het besturen van stelsels van standaarden uit de zorgsector;
- een routekaart waarop de uit te voeren acties in de tijd zijn uitgezet.

2.1 BOMOS

Gelukkig is er een model voor de ontwikkeling en het beheer van zowel standaarden als stelsels van standaarden: het Beheer- en Ontwikkelmodel Open Standaarden (BOMOS)⁵.

BOMOS biedt een raamwerk waarbinnen alle activiteiten een plaats hebben die komen kijken bij de ontwikkeling en het beheer van – in ons geval – een stelsel van standaarden. 'Open' betekent dat alle stakeholders die dat willen, betrokken kunnen zijn bij het beheer en de (door-) ontwikkeling. Gezien de overheidsbrede reikwijdte van het stelsel is dat verstandig.

Voor de ontwikkeling en vervolgens het beheer van het stelsel van metadata standaarden voor de Nederlandse overheid is BOMOS het instrument bij uitstek. Het helpt immers om een 'kapstok' te hebben voor alle activiteiten die uitgevoerd of geregeld moeten worden. Het is eerder beproefd door toepassing bij andere afsprakenstelsels zoals NORA⁶ en MIM⁷. BOMOS zorgt voor:

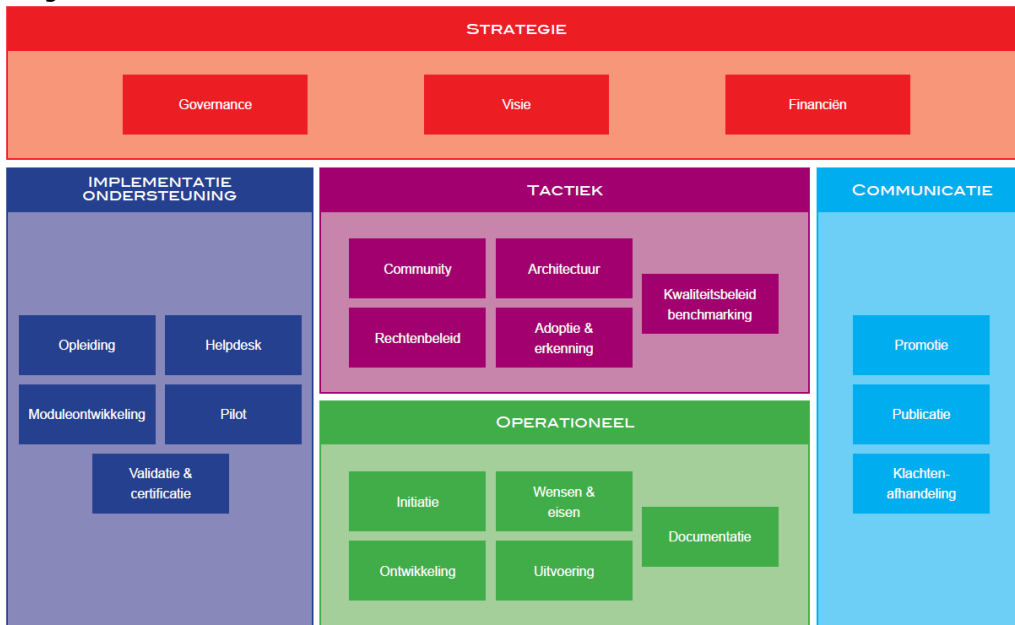
- overzicht: wat moet je allemaal regelen voor (door-) ontwikkeling en beheer;
- het gestructureerd 'zwart op wit' zetten van inzichten en discussies;
- duidelijkheid voor iedereen (open);

⁵ Zie nadere uitleg over [BOMOS](#)

⁶ Zie [Beheer NORA Strategisch Kader](#)

⁷ Zie [Metamodel Informatiemodellering \(MIM\) | Geonovum](#)

Aan de hand van BOMOS kan het stelsel op een open manier worden ontwikkeld en het beheer op afdoende niveau worden gebracht, waarbij de kans klein is dat dat "ongemerkt verwatert".



Figuur 2 Het BOMOS raamwerk

Elk blokje in de bovenstaande figuur staat voor een bepaalde groep activiteiten om de ontwikkeling en het beheer invulling te geven, ingedeeld naar Strategisch niveau (om de juiste lange termijn effecten te borgen), Tactisch niveau (om stabiliteit in het beheer op de middellange termijn te borgen) en Operationeel niveau (om het dagelijkse gebruik te optimaliseren). Implementatie ondersteuning en Communicatie worden daarbij ook gezien als activiteiten op Operationeel niveau.

In het volgende hoofdstuk wordt een aantal van deze activiteiten nader toegelicht, met een focus op de strategische activiteiten, die immers randvoorwaardelijk zijn voor een goede uitvoering van de overige activiteiten.

2.2 Stelselregie

Het ontwikkelen en beheren van een stelsel van standaarden is iets anders dan het beheren van een individuele standaard. Er is een onderscheid te maken tussen het niveau van de individuele standaarden en het stelsel als geheel. Dat geldt zowel voor het eigenaarschap als het beheer.

Op stelselniveau gaat het vooral om een regiefunctie – hoe kan het stelsel zo worden ingericht en bestuurd dat het als geheel de gewenste kant op gaat? Op stelselniveau wordt onderscheid gemaakt tussen een stelselhouder (eigenaar, verantwoordelijke) en een stelselbeheerder (belast met de uitvoerende beheertaken). De werkzaamheden op stelselniveau zullen uiteraard moeten worden uitgevoerd samen met de eigenaren en beheerders van de individuele standaarden. In een open omgeving betekent dit, dat met name de 'community' aandacht behoeft.

Bij het besturen van een stelsel komt een aantal specifieke processen kijken, en wordt gewerkt aan een aantal specifieke producten. In andere sectoren (dan

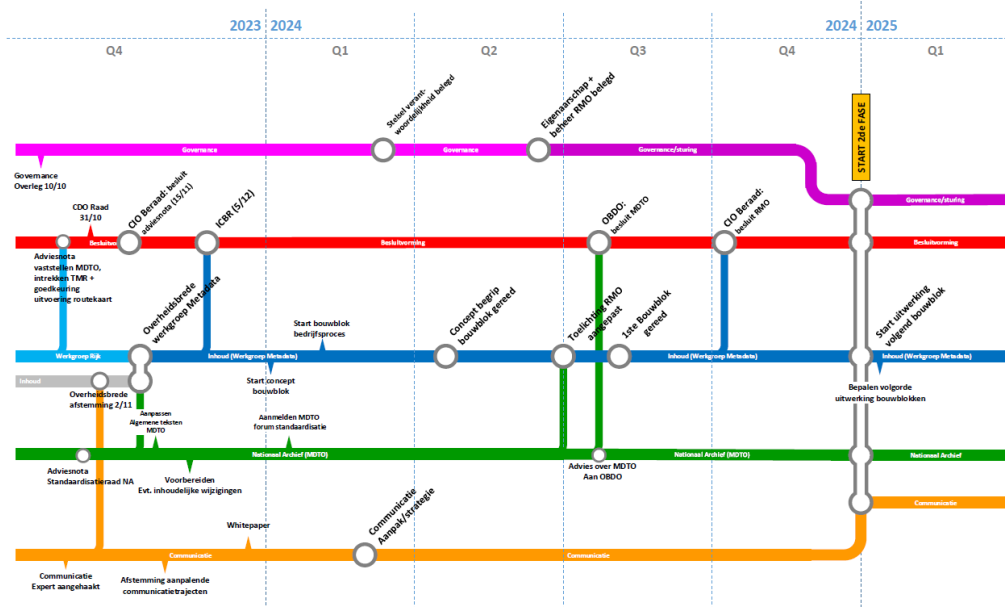
metadata) is hier reeds ervaring mee opgedaan. Voor de zorgsector heeft Nictiz, de Nederlandse kennisorganisatie voor digitale informatievoorziening in de zorg, het 'model voor stelselregie' opgesteld⁸. Tijdens de verdere ontwikkelingen rondom het stelsel van metadata standaarden kan dit als leidraad worden gebruikt.

2.3 Routekaart

In de verkenning is een beeld geschetst van de huidige problematiek rondom de metadata standaarden. De belangrijkste bevindingen waren dat er behoefte was aan overzicht en samenhang van bestaande standaarden voor metadata en dat de huidige standaarden niet in alle behoeften voorzien. Daarnaast dienen enkele huidige standaarden, waaronder de Richtlijn Metadata Overheidsinformatie, geactualiseerd te worden.

Tijdens twee 'heidagen' heeft de werkgroep metadata deze behoeften vertaald naar een concrete aanpak, met als resultaat een routekaart waarop acties zijn uitgezet voor het komende jaar. Het CIO-beraad heeft deze routekaart op 15 november 2023 vastgesteld, alsmede het besluit om de standaard MDTO ook voor de Rijksoverheid van toepassing te verklaren en het Toepassingsprofiel Metadata Rijksoverheid (TMR) in te trekken.

Deze routekaart wordt hier onder weergegeven; als bijlage is ten behoeve van de leesbaarheid tevens een grotere versie opgenomen.



Figuur 3 De routekaart

De routekaart laat zien dat de acties volgens vijf sporen of lijnen worden uitgevoerd; deze worden in het onderstaande nader toegelicht.

⁸ <https://nictiz.nl/publicaties/model-voor-stelselregie/>

Governance lijn:

- op 10 oktober heeft een overleg over de governance plaatsgevonden met vertegenwoordigers van Rijk, IPO, VNG en waterschappen;
- in Q1 2024 dient een knoop te worden doorgemaakt over de verantwoordelijkheid voor het stelsel en het stelselbeheer van metadata standaarden;
- in Q2 2024 (juni) dient het eigenaarschap en beheer van de RMO te zijn belegd.

Besluitvormingslijn:

- in Q4 2023 is de adviesnota (over vaststelling MDTO, intrekken TMR en uitvoering activiteiten uit de routekaart) afgerond en aangeboden aan het vooroverleg CIO-beraad (30 oktober), de CDO-raad (31 oktober), en CIO-beraad (15-11);
- op 5 december is de adviesnota over MDTO voorgelegd aan de Interdepartementale Commissie Bedrijfsvoering Rijksdienst (ICBR);
- begin 2024 wordt MDTO aangemeld bij het Forum Standaardisatie. Gezien de procedure wordt besluitvorming in Q3 2024 verwacht;
- onderdeel van deze procedure is afstemming in het Interbestuurlijk Data Overleg (IDO);
- in Q4 2024 wordt het CIO-beraad ook gevraagd een besluit te nemen over de geactualiseerde RMO, na advies van de CDO raad.

Inhoudelijke/werkgroep lijn:

- voor eind 2023 wordt inhoudelijk afgestemd met de medeoverheden, waarmee er een overheidsbrede werkgroep metadata overheidsinformatie ontstaat;
- in Q1 2024 wordt gestart met het uitwerken van het concept 'bouwblok'. Oplevering wordt verwacht in Q2 2024;
- tevens wordt in Q1 2024 gestart met het uitwerken van het eerste bouwblok: 'bedrijfsproces': 'wat wil je vastleggen over bedrijfsprocessen?'. Oplevering wordt verwacht in Q3 2024 (juli);
- in Q3 2024 (juni) wordt tevens de geactualiseerde toelichting op de RMO afgerond. Dit betreft een eerste versie, waarbij wordt opgemerkt dat de RMO 'nooit af' is. Inclusief een "hoog niveau" beschrijving van het paraplumodel en afbakening van het stelsel;
- in 2025 worden de volgende bouwblokken van het stelsel uitgewerkt. De volgorde is nog niet bepaald.

Lijn Nationaal Archief

- het Nationaal Archief legt de adviesnota voor aan de Standaardisatieraad NA in Q4 2023;
- tevens in Q4 worden de algemene tekst (o.a. definities) over MDTO aangescherpt en worden eventuele inhoudelijke wijzigingen voorbereid;
- MDTO wordt in Q1 2024 aangemeld voor de Pas-Toe-Of-Leg-Uit lijst van Forum Standaardisatie;
- in Q3 2024 geeft het NA advies over MDTO aan het OBDO.

Communicatie lijn:

- eind oktober 2023 zijn communicatie experts aangehaakt;
- in Q4 2023 wordt tevens afgestemd met aanpalende communicatietrajecten zoals VNG en NA;
- in december 2023 is deze whitepaper gereed waarin conform BOMOS een voorstel wordt gedaan voor de aanpak van het beheer van het stelsel van metadata standaarden.

BOMOS Activiteiten

In het BOMOS raamwerk wordt een aantal activiteiten onderscheiden voor het ontwikkelen en beheren van standaarden en stelsels van standaarden. Deze zijn ingedeeld in de volgende categorieën:

- strategie
- tactiek
- operationeel
- implementatie ondersteuning
- communicatie

Hierbij is een onderscheid te maken tussen de ontwikkelfase (initiatie) en de beheerfase (exploitatie), waarbij de nadruk op verschillende categorieën en activiteiten zal liggen.

In dit hoofdstuk wordt een aantal van deze activiteiten nader toegelicht. Een aantal activiteiten zijn al in gang gezet. Voor andere activiteiten zijn al ideeën aanwezig. De nadruk ligt daarbij op:

- strategische activiteiten (visie, governance en financiering), die immers randvoorwaardelijk zijn voor de andere;
- tactiek;
- communicatie.

Voor de laatste twee categorieën is al het een en ander te zeggen.

De overige categorieën, implementatie ondersteuning en operationeel, zullen later worden ingevuld.

3.1 Op strategisch niveau

3.1.1 Visie

Hier gaat het om het beschrijven van een ontwikkelrichting: het bepalen van één gezamenlijke visie en werkwijze wat betreft het gebruik van metadata standaarden binnen de Nederlandse overheid. Dit is de stip op de horizon en geldt als focus voor de lange termijn.

Met de introductie van de routekaart en de vaststelling daarvan door het CIO-beraad is een belangrijke stap gezet om gezamenlijk naar deze stip toe te werken.

Het expliciet maken van de visie is geen eenvoudige opgave. Er zijn diverse definities van het begrip metadata in omloop, en over de manier waarop we daar binnen de overheid mee om moeten gaan bestaan verschillende opvattingen.

De NORA Expertgroep Gegevensmanagement heeft een visie over metadata management geschreven, die is gepubliceerd op NORA Online⁹. Deze visie, waarin

⁹ https://www.noraonline.nl/wiki/Visie_metadatamanagement

metadata geplaatst wordt in het bredere kader van de architectuur van de digitale overheid, lijkt een goed uitgangspunt voor het stelsel van metadata standaarden.

3.1.2 Governance

Na afstemming met OCW heeft BZK/DO zich bereid verklaard de rol van stelseigenaar op zich te nemen, gezien hun verantwoordelijkheden voor de Digitale Overheid, de GDI en de daarbij behorende basisinfrastructuur. BZK/DO zal niet de beheerder van het stelsel zijn, dat nog zal moeten worden uitgewerkt. Evenals welke taken en verantwoordelijkheden bij de stelseigenaar en welke bij de stelselbeheerder zullen worden belegd.

Daarnaast moet voor elke individuele standaard worden vastgesteld wie de eigenaar en wie de beheerder is. BZK/DO kan zich vinden in het standpunt van OCW dat bij hen de bestuurlijke verantwoordelijkheid/eigenaarschap voor MDTO kan liggen. BZK/DO ziet zich als mogelijk eigenaar van de Richtlijn Metagegevens Overheid (RMO). Net als voor OCW is het voor BZK van belang dat aan de richtlijn (stelsel)afspraken en regels worden toegevoegd. In de richtlijn leggen we onder andere vast hoe het stelsel eruit ziet, wie welke taken/verantwoordelijkheden heeft en hoe de samenhang tussen standaarden zoals o.a. MDTO en Dublin Core er uit ziet.

Om de governance goed te kunnen uitwerken wil BZK/DO graag een verkenning laten uitvoeren met mogelijke opties. En daarbij onder andere gebruik maken van de kennis die bij de inrichting van een stelsel voor de zorg al is opgedaan.

Besluitvorming op bestuurlijk niveau kan zich beperken tot vaststelling van de visie, (meerjarige) budgettoekenning voor het beheer en de doorontwikkeling, en eventuele escalatie vanuit het tactisch- en operationeel niveau. Hierbij kan mogelijk worden aangesloten op de bestaande governance-structuur van het OBDO¹⁰ dan wel het Forum Standaardisatie of de Architectuurraad GDI.

3.1.3 Financiering

Het gaat om het hebben van een financieel model voor de lange termijn, die opbrengsten garandeert in overeenstemming met de behoefte aan het stelsel van standaarden voor metadata. Aangezien metagegevens van wezenlijk belang zijn voor de overheid, is structurele, meerjarige financiering voor het stelseigenaarschap en het stelselbeheer gewenst.

De financiering voor de opzet van het beheer in 2023 en 2024 is geregeld via het Programma Open op Orde resp. CIO Rijk en de beoogde stelseigenaar BZK/DO. Voor de jaren daarna wordt gedacht aan een Overheidsbrede financiering in de orde van grootte van € 300.000 à € 500.000 per jaar. Een meer exacte berekening kan tijdens de verdere uitwerking van het stelsel worden gemaakt. Daarbij wordt ervan uitgegaan dat elke eigenaar en beheerder van een individuele standaard zelf zorgt draagt voor de dekking van hun kosten.

¹⁰ Het OBDO is het hoogst-ambtelijke overleg waar alle bestuurslagen zijn vertegenwoordigd en dat soort afspraken worden gemaakt. Zie <https://www.digitaleoverheid.nl/nieuws/overheidsbrede-beleidsverleg-digitale-overheid-obdo/>

NB. Er is natuurlijk een relatie tussen de financiering van elke afzonderlijke standaard en de financiering van het stelsel van standaarden: de totale kosten wil je beperkt houden, waarbij niet onevenredig veel kosten bij de ene partij vallen en de voordelen daarvan bij andere partijen.

3.2 Op tactisch niveau

3.2.1 Community

Hier gaat het activiteiten voor het ondersteunen van gremia en stakeholders.

Denk aan:

1. de beheerders van de standaarden voor metagegevens kunnen de kern worden van deze community: zij zorgen voor het beheer van de afzonderlijke delen van het stelsel;
2. metadata experts, zoals medewerkers DIV en archivering;
3. vertegenwoordigers van alle bestuurslagen (Rijksoverheid/departementen, uitvoeringsorganisaties en decentrale overheden);
4. beheerders van overheidsarchitecturen, die structurele gebruikers zijn van het stelsel;
5. project- en programma-architecten die incidentele gebruikers zullen zijn van het stelsel. Denk met name aan grote programma's, zoals Open op Orde, Regie op Gegevens, Werken aan Uitvoering, Federatief Datastelsel, PLOOI en GDI.

Deze groepen tezamen vormen de community, die met regelmaat bij elkaar zullen komen om te werken aan de inrichting van het stelsel van metadata standaarden, e.e.a. af te stemmen qua kennis over het stelsel. Ook zijn zij betrokken bij wijzigingen zoals het introduceren van nieuwe standaarden of het uitfaseren van bestaande standaarden.

Die bijeenkomsten zullen moeten worden georganiseerd, begeleid, met verslaglegging en het verwerken van de resultaten/uitkomsten in de bestaande publicatie(s).

3.2.2 Architectuur

Dit betreft activiteiten voor de opbouw van het stelsel van standaarden voor metadata en de aangrenzende processen en technieken.

Denk aan:

1. de samenhang der dingen is onderwerp van gesprek voor architecten, zo ook de samenhang van standaarden, waaronder die voor metadatering. Vraagstukken die hierbij spelen zijn: Voor welke (gebruiks-) functies zijn de afzonderlijke standaarden geschikt? Wat zijn de inhoudelijke overlappen en verschillen tussen de standaarden? Welke (gebruiks-) functies moet het stelsel als geheel kunnen ondersteunen? Wat is de impact op het stelsel van een nieuwe standaard? Of van het verdwijnen van een standaard?
2. het zoeken naar en geven van antwoorden op al deze vragen kan worden opgepakt door de bestaande werkgroep metadata in de initiële (ontwikkel-) fase, of later in de exploitatiefase bijvoorbeeld door een werkgroep onder aansturing van de NORA Gebruikersraad; in beide gevallen uiteraard in nauwe samenwerking met de genoemde community;

3. hoe passen de afspraken over de metadatering binnen de reeds bindende afspraken in de NORA? Zie [Bindende Architectuurafspraken](#)¹¹ en [Standaarden metadata management](#)¹²;
4. of bij het thema [Duurzame Toegankelijkheid](#)¹³;
5. en hoe past het binnen de enterprise architecturen van de overheidsorganisaties en de domein- en ketenarchitecturen? Zie [Types architecturen in NORA-familie](#)¹⁴.

3.2.3 Kwaliteitsbeleid benchmarking

Dit betreft activiteiten voor de ontwikkeling van beleid dat toeziet op de kwaliteit van implementaties van het stelsel van standaarden voor metadata.

Denk aan:

1. aangezien het gaat om implementaties van de NEN-ISO 23081, kan de toepassing wellicht worden opgenomen in de jaarlijkse Monitor Open Standaarden (MOS), zie [Monitor Open Standaarden](#)¹⁵;
2. MDTO komt ook terug in de monitor van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed;
3. overige activiteiten zijn nog te ontwikkelen door de community: afhankelijk van de behoefte en de mate van "volwassenheid" van het stelsel (zie ook de BOMOS-selfassessment).

3.2.4 Rechtenbeleid

Dit betreft activiteiten voor het vaststellen van rechten van intellectueel eigendom. Bij het uitwerken van het stelsel van metadata standaarden moet worden bewerkstelligd dat alle standaarden voor iedereen vrij beschikbaar zijn.

Denk aan:

1. het gaat in de basis om NEN-ISO 23081. Deze is in ieder geval voor de Rijksoverheid via NEN Connect beschikbaar;
2. aanvullende afspraken over metadatering van de overheid zullen conform de Woo gebaseerd zijn op open standaarden en publicatie;
3. in de NORA wordt gepubliceerd onder de Creative Commons licentie, zie [NORA licentie - NORA Online](#)¹⁶
4. overige activiteiten zijn nog vast te stellen door de eigenaar c.q. beheerder van het stelsel.

3.2.5 Adoptie en Erkenning

Dit betreft activiteiten die te maken hebben met de certificering, verplichtstelling of promotie van de standaard: Hoe wordt zicht gehouden op de huidige adoptie en naleving van de afspraken? Wat zijn de uitkomsten? In hoeverre moet daarop worden bijgestuurd? Hoe zal dat straks zijn met de overheidsbrede afspraken?

Denk aan:

¹¹ https://www.noraonline.nl/wiki/Bindende_Architectuurafspraken

¹² https://www.noraonline.nl/wiki/Standaarden_metadatamanagement

¹³ https://www.noraonline.nl/wiki/Duurzame_Toegankelijkheid

¹⁴ https://www.noraonline.nl/wiki/Types_architecturen_in_NORA-familie

¹⁵ https://www.noraonline.nl/wiki/Monitor_Open_Standaarden

¹⁶ https://www.noraonline.nl/wiki/NORA_licentie

1. het Forum Standaardisatie (FS) regelt de Nationale erkenning van standaarden, waaronder standaarden voor metagegevens;
2. op dit moment zijn nog niet alle standaarden voor metadata afdoende beheerd om op deze lijst van pas-toe-of-leg-uit te komen. Eisen hierbij zijn draagvlak, beproeving in de praktijk en goed beheer. Indien dit als doel of eis wordt gesteld, zal daar dus actie op moeten worden genomen door de betreffende beheerder. Het aanmelden van MDTO bij FS is één van de acties uit de routekaart;
3. via de Monitor Open Standaarden (MOS) wordt jaarlijks de adoptie van die standaarden gemeten en gepubliceerd;
4. in 2024 gaan het Bureau FS en NORA Beheer bijeenkomsten organiseren voor beheerders van standaarden om de adoptie ervan te stimuleren. Dat zou eventueel voor de standaarden voor metadata ook kunnen worden georganiseerd.

3.3 Voor Communicatie

BOMOS benoemt onder de categorie Communicatie drie onderdelen: publicatie, promotie en klachtenafhandeling.

Omdat het gaat om een overheidsbreed stelsel van metadata standaarden is goede communicatie essentieel. Niet alleen moet informatie over het stelsel beschikbaar worden gesteld, het gebruik ervan dient ook te worden gestimuleerd.

Inmiddels zijn communicatie experts van het Nationaal Archief en RDDI aangehaakt bij de werkgroep om te komen tot een communicatie aanpak.

Het publiceren van informatie over het stelsel kan geschieden via een moderne semantische Wiki a la Wikipedia: transparant bij uitstek, inclusief historische data en machine leesbaar. Hierbij wordt bij voorkeur aangehaakt bij NORA Online, met daarnaast – voor een bredere doelgroep dan architecten - een overkoepelende website¹⁷ voor het metadata stelsel met doorverwijzingen naar bijvoorbeeld NORA, MDTO en andere standaarden.

Samen met Bureau Forum Standaardisatie heeft NORA Beheer alle standaarden reeds beschikbaar gemaakt via Linked Data. Daarnaast kunnen de standaarden nog in andere vormen beschikbaar worden gesteld, zoals Excel of pdf.

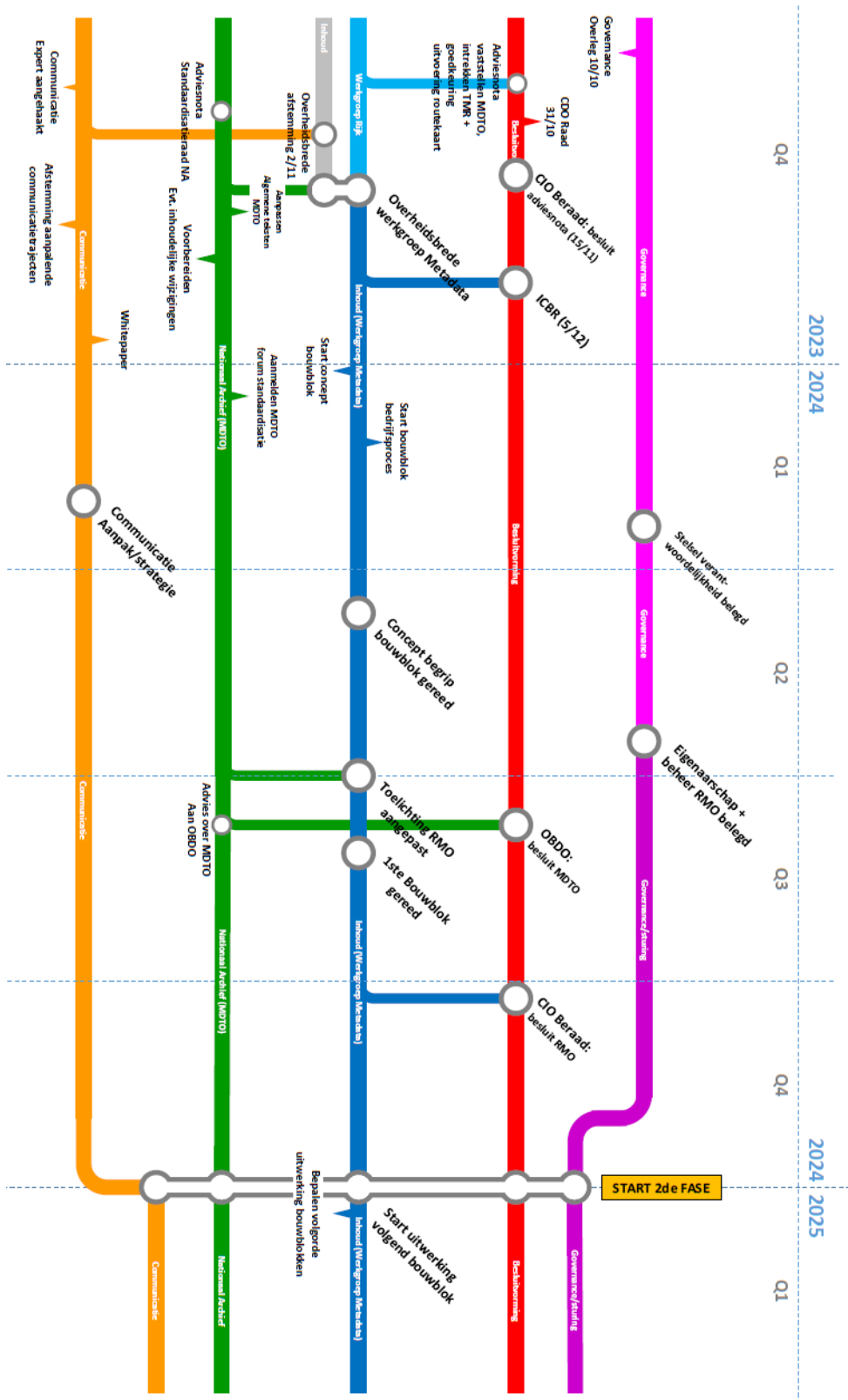
Tevens is behoefte aan een duidelijke plek waar men vragen of klachten naar toe kan sturen, bijvoorbeeld een dienstpostbus.

Concreet is na behandeling door de ICBR van 5 december een communicatiebericht uitgegaan met daarbij de volgende punten:

- elementen uit de adviesnota;
- vaststelling van MDTO voor de Rijksoverheid;
- wat de vaststelling betekent voor de TMR overgangperiode;
- wat nu verder (aanvullende bouwblokken, actualisatie richtlijn, etc.);
- voordelen van MDTO;
- waar men terecht kan voor vragen.

Bijlage A: Routekaart

¹⁷ Dat kan ook onderdeel zijn van een bestaande website als DigitaleOverheid.nl



Aantal van

Colofon

Programma	RDDI
Projectnaam	Vul in
Versienummer	Vul in
Projectleider	Voornaam Achternaam
Projectadviseur	Voornaam Achternaam
Projectsecretaris	Voornaam Achternaam
	T +31 6 Vul in
	Vul in@minocw.nl
	Rijnstraat 50 Den Haag
	Postbus 16375 2500 BJ Den Haag
Auteur	Voornaam Achternaam